

TBR 2014/90

De wetenschappelijkheid van het Tijdschrift voor Bouwrecht

Prof. mr. J. Struiksmā¹

1. Inleiding

Het *Tijdschrift voor Bouwrecht* (TBR) bedient al jaren een brede groep van lezers. Zowel de vakjuristen op het terrein van het bouwrecht, als de meer wetenschappelijk geïnteresseerde lezers komen aan hun trekken. Het tijdschrift heeft altijd al zowel wetenschappelijke als vakpublicaties opgenomen. Sinds begin van dit jaar hanteert de redactie van TBR een werkwijze om op een meer geformaliseerde manier dan in het verleden onderscheid te kunnen maken tussen wetenschappelijke en vakpublicaties. Het desbetreffende document is in het eerste nummer van de jaargang 2014 gepubliceerd en opgenomen op de website van het tijdschrift. In deze bijdrage ga ik in op de achtergronden van de nieuwe werkwijze.

2. Beoordelingscriteria voor verschillende soorten publicaties

Academici leggen resultaten van hun onderzoek niet alleen vast in boeken en rapporten, maar gebruiken daar ook tijdschriften voor. Ze zijn aan hun stand verplicht om te publiceren in bladen die een procedure voor de beoordeling van de wetenschappelijkheid hanteren. Al enige tijd wordt in juridisch academisch Nederland gediscussieerd over de manier waarop die procedure moet worden vormgegeven. Er zijn al veel tijdschriften die de resultaten van de discussie niet hebben afgewacht en een werkwijze hebben ingevoerd. Daarbij is steevast sprake van peer-review.²

Een van de redenen waarom de discussie over de te volgen procedure tot nu toe zo weinig heeft opgeleverd, zou kunnen zijn dat er weinig zicht bestaat op de criteria die de peers zouden moeten hanteren.

De aloude onenigheid over het wetenschappelijke karakter van rechtsgeleerdheid - is het wel een wetenschap en zo ja, wat is dan haar onderwerp en welke methodes horen daarbij? - is daar zeker debet aan. Die onzekerheid over de beoordelingscriteria vormt een factor die de verdere ontwikkeling van het rechtswetenschappelijk publiceren in de weg staat. Auteurs zullen aarzelen een publicatie als wetenschappelijk aan te bieden, peers volgen inzichten die niet noodzakelijkerwijs aansluiten bij breder gedragen inzichten en alles bij elkaar worden weinig lessen getrokken.

Willen we beoordelingscriteria ontwikkelen, dan zullen we keuzes moeten maken. In de eerste plaats is het nodig om bij de beoordeling van wetenschappelijkheid aansluiting te zoeken bij de criteria die algemeen gebruikelijk zijn. Dat wil zeggen dat we rechtswetenschap een plaats moeten geven tussen de andere wetenschappen. We moeten het gemeenschappelijke doel van wetenschappelijk onderzoek benoemen en definiëren hoe dat binnen de rechtswetenschap vorm krijgt. Daarbij moeten we rekening houden met het feit dat binnen de rechtswetenschap sprake is van vele disciplines, die niet noodzakelijkerwijs hetzelfde onderwerp hebben. Verder moeten we onder ogen zien dat een publicatie in een tijdschrift noodzakelijkerwijs een beperktere omvang heeft dan bijvoorbeeld een monografie. Dit betekent dat aan een dergelijke publicatie andere eisen moeten worden gesteld wat betreft diepgang en uitgebreidheid. Hetzelfde geldt in nog sterkere mate voor een annotatie, waarvan tot nu toe al te makkelijk werd aangenomen dat zij per definitie niet wetenschappelijk kunnen zijn.³

¹ Jan Struiksmā is hoogleraar Bestuursrecht aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit en lid van de redactieraad van het *Tijdschrift voor Bouwrecht*.

² Daarmee wordt een procedure bedoeld waarbij door het wetenschappelijk forum erkende deskundigen een mening geven over een als wetenschappelijk bedoelde bijdrage. Vaak zijn in de procedure waarborgen ingebouwd tegen bevooroordeeldheid en beïnvloeding. Een van de waarborgen is dat de beoordeling dubbelblind wordt uitgevoerd. De naam van de auteur is onbekend bij de peers, terwijl ook zij anoniem zijn voor de auteur. Slechts de tijdschriftredactie kan naar beide kanten kijken.

³ Sinds kort worden in de *Administratiefrechtelijke Beslissingen* (AB) noten gepubliceerd met een wetenschappelijk karakter. De beoordeling vindt plaats door middel van peer-review en de daarbij te hanteren criteria zijn opgenomen in bijlage 6 bij het redactiestatuut van de AB. De noten zijn herkenbaar aan een 'uiltje'.

3. Wetenschap, theorie en de theorie van rechtswetenschap

Deze bijdrage bouwt voort op *Het geschil als spil*.⁴ In die publicatie heb ik de wetenschapsovervatting van De Groot als uitgangspunt gekozen. Hij stelde dat wetenschap erop gericht is orde te scheppen in de werkelijkheid door middel van het vormen van een theorie: een systeem van logisch samenhangende, met name niet-strijdige, beweringen, opvattingen en begrippen betreffende een werkelijkheidsgebied, die zo zijn geformuleerd, dat het mogelijk is er toetsbare hypothesen uit af te leiden.⁵ Een theorie brengt verbanden aan tussen waarnemingen. Veruit de meeste wetenschappen doen dat op basis van directe of indirecte waarnemingen. We duiden ze daarom aan als empirische wetenschappen. Er zijn enkele wetenschappen die als niet-empirisch beschouwd moeten worden, omdat ze zich bezig houden met logische reflecties die niet voortvloeien uit de waarneming van de werkelijkheid, zoals zuivere wiskunde of filosofie.

Het kenmerk van wetenschap is dus theorievorming. Een als wetenschappelijk bedoelde publicatie moet daarom de pretentie hebben een bijdrage te leveren aan theorievorming. Tot nu toe bestaat veel onduidelijkheid over de vraag waaruit de rechtswetenschappelijke theorie zou bestaan. Om te beginnen kunnen we disciplines aanduiden waarin het recht bestudeerd wordt als onderdeel van een specifieke wetenschappelijke invalshoek, zoals rechtshistorie, rechtsfilosofie, rechtseconomie en rechtssociologie. Deze disciplines brengen het recht onder in historische, filosofische, economische en sociologische verbanden. Daarnaast is er de discipline waarbij het doel is het recht als zodanig te ordenen. Deze discipline wordt aangeduid als de dogmatische of doctrinaire rechtswetenschap. Het is deze discipline die zich in de loop van eeuwen in de kern van de academische juridische opleidingen en het bijbehorende onderzoek heeft ontwikkeld en een groot corpus van zogenaamde algemene leerstukken heeft voortgebracht, eerst en vooral in het civiele recht, later ook in het strafrecht, en meer recent in het bestuursrecht. Op basis van dit corpus heeft wetgeving en regelgeving (denk aan algemene voorwaarden) plaatsgevonden, die vervolgens weer in wisselwerking met de algemene leerstukken wordt bestudeerd. De leerstukken bestaan uit begrippen, definities voor die begrippen en verbanden tussen de begrippen.

Ik richt me nu eerst op het theoretische karakter van de doctrinaire rechtswetenschap.

4. De theorie van de doctrinaire rechtswetenschap

4.1 Verhoudingen en gedragingen

In de eerste plaats moet het bij een theorie gaan om een systeem van logisch samenhangende, met name niet-strijdige, beweringen, opvattingen en begrippen betreffende een werkelijkheidsgebied. De door de doctrinaire rechtswetenschap ontwikkelde begrippen hebben betrekking op in de werkelijkheid voorkomende gedragingen en verhoudingen, de inhoud van de verhoudingen en de wijze waarop de verhoudingen ontstaan en kunnen eindigen. Verhoudingen zijn niet rechtstreeks waarneembaar; het bestaan ervan moet worden afgeleid uit feiten en omstandigheden. Gedragingen zijn wel rechtstreeks waarneembaar, ook als een gedraging wordt nagelaten. Daarnaast zijn er handelingen die plaats vinden in de psyche. Deze laatste categorie moet weer worden afgeleid uit feiten en omstandigheden.⁶

Verhoudingen en gedragingen worden door de rechtswetenschap gezien vanuit het normatieve functioneren. Daarmee bedoel ik dat een gedraging voor de rechtswetenschap uitsluitend interessant is in het licht van de verhouding waartoe zij aanleiding geeft of waaruit zij voortvloeit. Of die verbinding tussen gedraging en verhouding in concreto aanwezig is, moet blijken in de beslechting van een geschil waarin de verbinding ter discussie staat. Geschilbeslechting is dus onontbeerlijk om begrippen te ontwikkelen. Hoewel vele van de begrippen hun weg hebben gevonden naar wettelijke regels die tegenwoordig de gedragingen en verhoudingen beheersen, hebben de dogmatische leerstukken zich ontwikkeld vanuit de praktijk van de geschilbeslechting.⁷ Zij is de belangrijkste bron van begripsvorming en tegelijkertijd ook de toetssteen.

4.2 De rol van de hypothese

Dit brengt ons bij de kwestie van de hypothese. Zijn de in de doctrinaire rechtswetenschap verzamelde begrippen, opvattingen en beweringen zodanig geformuleerd dat er toetsbare hypothesen uit kunnen worden afgeleid?

Het beste is dit duidelijk te maken aan de hand van de empirische cyclus van de rechtswetenschap.⁸

Observatie. In deze fase gaat het om het verzamelen van het te bewerken materiaal. De onderzoeker pleegt een voorlopige groepering aan de hand van gelijkenissen wat betreft verhoudingen en gedragin-

gen. De eerste voorlopige begripsomschrijvingen borrelen op.

Inductie. Uit de manier waarop regels in uitspraken zijn toegepast op de daarin beschreven feiten en omstandigheden, kan worden afgeleid welke betekenis door de desbetreffende geschilbeslechter werd toegekend aan de in dat specifieke geschil voorkomende verhouding en gedraging. De onderzoeker kiest een naam voor de verhouding of gedraging en formuleert een begripsomschrijving die de in het geschil naar voren gebrachte feiten en omstandigheden dekt. De begripsomschrijving functioneert als hypothese.

Deductie. De voorspelling is dat de begripsomschrijving gelijksoortige feiten en omstandigheden in verschillende geschillen sluitend zal beschrijven. Dit betekent niet dat de omschrijving al definitief is. Het is juist de bedoeling dat zij verder ontwikkeld wordt door haar steeds maar weer door toetsing op de proef te stellen.

Toetsing. Per geschil wordt onderzocht of voldaan wordt aan de voorspelling. Dit impliceert dat onder ogen wordt gezien dat in een geschil weliswaar sprake is van gelijksoortige feiten en omstandigheden, maar dat de begripsomschrijving daarop toch niet kan worden toegepast.

Evaluatie. Na toetsing moet worden beoordeeld of de omschrijving kan worden aangepast, of in stand kan worden gelaten maar met introductie van een verbijzonderende omschrijving. Ook kan er aanleiding zijn een geheel nieuwe omschrijving te introduceren.

Naarmate de theorie groeit, zijn er meer soorten onderzoek mogelijk. In het begin richt het werk zich op het omschrijven van begrippen zoals ze worden gebruikt in rechtsregels zoals ze door geschilbeslechters worden gevormd. In een later stadium zal de nadruk langzamerhand komen te liggen op het aanbrengen van samenhang tussen deze begripsomschrijvingen door ze onder te brengen in verzamelingen van gelijksoortige begrippen. Door het aanbrengen van deze samenhang worden niet alleen de begrippen geordend, maar ook de regels waarin de begrippen zijn toegepast. Bovendien kunnen uitspraken waarin de regels aan de orde zijn gekomen aan de hand van de theoretische samenhang worden geordend. Naarmate geschilbeslechters regels gaan toepassen zoals ze door regelgevers op basis van wetenschappelijke resultaten zijn opgesteld, gaat het erom de ontwikkeling van de begrippen in het

licht van de theorie te volgen en te bezien welke consequenties er zijn voor dat systeem. Gaandeweg komt de nadruk bij het rechtswetenschappelijk onderzoek te liggen op het formuleren van oplossingen voor problemen die zich voordoen in de theorie. Deze problemen kunnen bestaan uit ontbrekende of verkeerd (in de zin van niet precies of niet algemeen genoeg) gedefinieerde begrippen of samenhangen tussen begrippen. Uiteraard is de theorie niet losgezongen van de werkelijkheid van geschilbeslechting en regelgeving: oplossingen moeten zowel in de theorie passen als ook in overeenstemming zijn met die werkelijkheid. Voor al deze soorten onderzoek is hypothesevorming- en toetsing gebruikelijk. In de klassieke juridisch-academische stijl van schrijven is het echter niet gebruikelijk om hieraan expliciet aandacht te besteden.⁹

4.3 Dogmatische rechtswetenschap en rechtvaardigheid

Tot nu toe heb ik de rechtsdogmatiek beschreven als een tamelijk mechanisch systeem, waarbij de wetenschapper vermoedens heeft, registreert en ordent. Bij het vormen van de theorie spelen uitgangspunten met betrekking tot een rechtvaardige toepassing van het recht geen rol. We kunnen Meijers nazeggen: het gaat om de wetenschappelijke bearbeiting van rechtsvoorschriften of beginselen uitsluitend met behulp van de wetten der logica.¹⁰ Uiteraard hebben rechtswetenschappers ook meningen over hoe het recht in een concreet geval zou moeten worden toegepast. Dat laatste is geen wetenschapsbeoefening, maar het vervullen of nabootsen van de praktische rol van adviseur, advocaat of rechter. Dat neemt niet weg dat de wetenschapper de consequenties van een bepaalde theoretische keuze kan toetsen aan de hand van een echt of denkbeeldig geval. Verder is het ook denkbaar dat in een wetenschappelijk onderzoek blijkt dat een in de onderzoeksdata voorkomende uitspraak onjuist is vanuit theoretisch oogpunt. Dit kan betekenen dat de uitspraak anders zou hebben moeten luiden, wat kan lijken op het formuleren van een rechtvaardigheidsoordeel. Het lijkt er in deze gevallen op, ook afhankelijk van de presentatie, alsof het gaat om de praktische beoefening van het recht. Dat is het echter niet.

Men kan zich ook bezig houden met de vraag hoe het recht in het algemeen zou moeten luiden: het jus constituendum.¹¹ Daarbij zijn drie invalshoeken mogelijk, namelijk de theoretische, die van de rechtvaardigheid en de utilitaire. Hét voorbeeld van

4 J. Struiksma, *Het geschil als spil*, Zaandam 2012 (Struiksma 2012). Ook: <<http://dare.uvu.nl/handle/1871/38649>>.

5 A.D. de Groot, *Methodology*, The Hague-Paris: Mouton 1969, p. 40 (De Groot 1969).

6 Het laatste onderdeel van deze alinea is een bewerking van een overeenkomstig stukje op p. 14 van Struiksma 2012.

7 Zie voor een (hopelijk) handzame samenvatting Struiksma 2012, §3, p. 9 e.v.

8 Het navolgende is letterlijk ontleend aan Struiksma 2012, § 20.

9 Zie H. Tijssen, *De juridische dissertatie onder de loep. De verantwoording van methodologische keuzes in juridische dissertaties*, (diss. Tilburg), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2009 (Tijssen 2009).

10 E.M. Meijers, *Dogmatische rechtswetenschap*, Den Haag: Belinfante 1903, p. 14 (Meijers).

11 Meijers, p. 49.

de theoretische invalshoek is de totstandkoming van algemene wetgeving, zoals het Burgerlijk Wetboek of de Algemene wet bestuursrecht. Het werk aan zulke wetgeving is, gegeven de relatie met de theorie, zonder meer wetenschappelijk van aard. Men zou kunnen zeggen er sprake is van *toegepast* wetenschappelijk onderzoek.

Een en ander neemt niet weg dat de theorie keuzevrijheden laat door te variëren in de uitgangspunten. Daarbij is het noodzakelijk dat men afstand neemt van de algemeen aanvaarde opvattingen en de jurisprudentie waarin die uitgangspunten tot uitdrukking komen. Zulk werk is dus niet bedoeld om het recht in zijn praktische toepassing te ordenen, maar om de theorie opnieuw te vormen. Op basis van nieuwe inzichten kan de praktische toepassing worden aangepast door wijziging van jurisprudentie en wetgeving. Deze loot aan de stam van onderzoekswerkzaamheden is dus nauw verwant aan het onderzoek dat ten grondslag ligt aan algemene wetgeving, zij het dat het initiatief niet ligt bij de wetgever, maar bij de wetenschap.

Een klassiek voorbeeld is de introductie van het relativiteitsvereiste in het leerstuk van de onrechtmatige daad. Van Geleijn Vitranga behandelde dit vereiste in 1919¹², waarna de Hoge Raad het vereiste in 1928 aanvaardde.¹³ Met rechtvaardigheid had de introductie van relativiteit niet te maken. Als iemand in strijd handelt met een op hem of haar anders dan uit overeenkomst rustende verplichting, en een ander lijdt door die handeling schade, is het de vraag of die ander aanspraak heeft op het naleven van de verplichting. Als de verplichting in het leven is geroepen met het oog op de vestiging van specifieke aanspraken, namelijk ter bescherming van bepaalde belangen, is het niet logisch om de ander een aanspraak te verlenen als zijn belang niet onder het beschermingsbereik van de verplichting valt.¹⁴ Een ander voorbeeld is het pleidooi van Smits voor een andere benadering van een fundamenteel onderdeel van de theorie van het contractenrecht, namelijk de totstandkoming van de overeenkomst, met de onderliggende problematiek van wil, vertrouwen, dwaling en wanprestatie.¹⁵ Het probleem in deze leerstukken is, dat ze uitdrukking moeten geven aan een bepaalde psychologische gesteldheid, namelijk de wens om een bepaalde verhouding met een zekere inhoud aan te gaan, terwijl die wens niet rechtstreeks waarneembaar is voor de actoren. Hun wens moet worden afgeleid uit feiten en omstandigheden en kan worden vastgelegd. Dat neemt niet weg dat beide actoren uiteenlopende ideeën over

de verhouding kunnen hebben, wat tegenstrijdige belangen en geschillen kan opleveren. Geschilbeslechtters hebben in de loop van de tijd knopen moeten doorhakken, waarbij ze zich hebben laten leiden door rechtvaardigheidsoverwegingen.¹⁶ Hun uitspraken zijn door wetenschappers geordend, waarbij abstracties omtrent de psychologische toestand van de actoren zijn geïntroduceerd die aansloten bij eigentijdse inzichten. De aldus ontwikkelde theorie is vastgelegd in wetgeving, die op haar beurt weer bepalend is voor geschilbeslechting. De oorspronkelijk gehanteerde psychologische inzichten zijn echter onder invloed van psychologisch onderzoek verder ontwikkeld en zullen in veel gevallen niet meer corresponderen met het eerder gebezigde gedachtegoed.

Verder zijn de maatschappelijk aanvaarde ideeën over de met het contractenrecht te dienen doelen veranderd. Oorspronkelijk werden er geen doelen mee gediend, maar werd het beschouwd als de ordening van verhoudingen die mensen vrijelijk op basis van gelijkheid met elkaar aangingen. Vrijheid en gelijkheid zijn echter ficties. Op talloze manieren zijn geschilbeslechtters en regelgevers onvrijheid en ongelijkheid in verhoudingen gaan corrigeren, niet alleen door de introductie van algemeen werkende normen als redelijkheid en billijkheid, maar ook door bijzondere wettelijke regelingen, zoals die voor de bijzondere overeenkomsten en de regeling met betrekking tot algemene voorwaarden. Naast regels met een algemene werking is er in de vorige eeuw in het civiele recht, maar vooral in het bestuursrecht, een zeer grote hoeveelheid bijzonder recht ontstaan: regels voor bijzondere verhoudingen en gedragingen. Er is een bepaalde wisselwerking tussen dit bijzondere recht en het algemene, in die zin dat vanuit het bijzondere begrippen kunnen ontstaan die een algemene werking kunnen hebben, terwijl het bijzondere recht moet zijn ingebed in de systematiek van de algemene leerstukken.

5. Bijzondere rechtsgebieden

We zijn daarmee aangekomen bij de bijzondere rechtsgebieden. Deze vinden hun oorsprong niet in de systematische bewerking en veralgemenisering van in geschilbeslechting ontstane begrippen, maar in keuzes die door wetgevers op basis van politieke opvattingen zijn gedaan ten aanzien van de inrichting van de maatschappij. Deze keuzes moeten worden geëffectueerd door gedrag te sturen, zowel in de verhoudingen van mensen onderling als van

mensen ten opzichte van de overheid. We vinden de bijzondere rechtsgebieden daarom zowel in het civiele als in het bestuursrecht.

In het Tijdschrift voor Bouwrecht wordt van oudsher aan de volgende bijzondere rechtsgebieden aandacht besteed:

- Bouwcontractenrecht
- Aanbestedingsrecht
- Bestuursrechtelijk schadevergoedingsrecht
- Bouwrechtelijk goederenrecht (met nadruk op erfpacht en appartementsrecht)
- Bouwkwaliteitsrecht
- Omgevingsrecht (met de nadruk op het ordenende deel daarvan)
- Gebiedsontwikkelingsrecht, inclusief voorskrifrecht, kostenverhaal en onteigening
- Fiscaal bouwrecht

Uiteraard is het de bedoeling dat de systematiek van deze bijzondere rechtsgebieden aansluit bij de algemene leerstukken, maar voor het overige leiden deze rechtsgebieden een geïsoleerd bestaan. De begrippen die daarin worden gebruikt hebben betrekking op zeer specifieke gedragingen en verhoudingen en zijn daarom weinig generaliseerbaar. Voor zover dat al het geval is, kan er aansluiting worden gezocht bij de algemene leerstukken. Van een zelfstandige doctrinaire theorievorming is geen sprake; wel kan de wisselwerking tussen de doctrinaire theorie en de bijzondere rechtsgebieden een aantrekkelijk studieobject zijn. Van een zelfstandige wetenschappelijke bestudering van de bijzondere rechtsgebieden is daarbij echter geen sprake, omdat de invalshoek een doctrinaire is. De nadruk van het wetenschappelijk onderzoek zal in de bijzondere rechtsgebieden vooral liggen op de wetenschappelijke onderbouwing van de met de regelgeving te dienen doelen, in relatie tot de doeltreffendheid van die regelgeving. Deze relatie kan ex ante worden onderzocht in het kader van het regelgevingsproces, maar ook ex post als evaluatie van regelgeving. Overigens, en dat is de situatie die zich het meest voordoet in Nederland, is het wetgevingsproces in de bijzondere rechtsgebieden als zodanig niet vaak wetenschappelijk onderbouwd, maar wordt er wel vanuit de wetenschap op gereflecteerd, zowel voorafgaand aan de inwerkingtreding van regelgeving als na verloop van een bepaalde werkingsperiode. Het wetenschappelijk onderzoek in de bijzondere rechtsgebieden heeft dus voornamelijk een toegepaste invalshoek. Dit wil zeggen dat op basis van juridisch theoretische uitgangspunten wordt be-

oordeeld of regelgeving in het licht van de daaraan ten grondslag liggende doelstellingen houdbaar en consistent is, en of de daarin vervatte instrumenten geschikt en nodig zijn om de doelstellingen te bereiken. Dit onderzoek kan een multidisciplinair karakter krijgen als er mede gebruik wordt gemaakt van bijvoorbeeld kwantitatieve methoden waarmee bepaald kan worden of de gekozen instrumenten effectief (zullen) zijn (geweest). Idealiter is bij dit onderzoek dus sprake van een multidisciplinaire aanpak, waarbij een sociologische, bestuurskundige, normenlogische of taalkundige invalshoek worden gecombineerd met een rechtswetenschappelijke.¹⁷ In een ex ante benadering kunnen de aard en de omvang van aan te pakken problematiek in beeld worden gebracht en hypothesen omtrent de uitwerking van de in te zetten instrumenten worden geformuleerd. Vanuit de doctrinaire rechtswetenschap kunnen de consistentie en de houdbaarheid van deze instrumenten worden onderzocht, evenals de vraag of deze instrumenten geschikt en nodig zijn om de doelstellingen te bereiken. Dit onderzoek kan resulteren in het formuleren van hypothesen. Ex post kunnen de eventueel eerder geformuleerde hypothesen worden getoetst. Als zulke hypothesen er niet zijn, kunnen ze alsnog worden geformuleerd op basis van een reconstructie van de ex ante situatie.

Overigens is heel goed denkbaar dat het onderzoek mono-disciplinair wordt uitgevoerd, mits daarbij de beperkingen die het gevolg zijn van het ontbreken van wederzijdse beïnvloeding maar worden vermeld. Zulke beperkingen kunnen weer worden weggenomen als mono-disciplinair onderzoek voortdurend wordt uitgevoerd en onderzoekers in hun onderzoeksvragen en –opzet uitgaan van eerder in andere disciplines verkregen resultaten.

6. De inherente beperkingen van artikelen en annotaties

Artikelen in het Tijdschrift voor Bouwrecht hebben in beginsel een maximale omvang van 8.000 woorden. Dat betekent dat daarin nooit op uitputtende wijze verslag kan worden gedaan van een rechtswetenschappelijk onderzoek in die zin dat alle uithoeken van een theoretisch of praktisch probleem worden verkend, beschreven en geanalyseerd. Nu is dat voor verantwoorde wetenschapsbeoefening ook niet strikt noodzakelijk. Onderzoek kan gericht zijn op een probleem dat is afgezonderd van een serie samenhangende problemen, kan gefocust zijn op verkenning van een probleem, kan proberenderwijs hypothesen formuleren en testen, kan voortborduren

12 J. van Geleijn Vitranga, 'Openbaarheid van den weg en burgerlijk recht', *Rechtsgeleerd Magazijn* 1919, p. 28 e.v.

13 HR 25 mei 1928, NJ 1928, 1688 (*De Marchant et d'Ansembourg*).

14 Zie voor een oudere, maar nog steeds mooie uiteenzetting G.H.A. Schut, *Rechterlijke verantwoordelijkheid en onrechtmatige daad*, (diss. VU Amsterdam), Zwolle: Tjeenk Willink 1963, p. 134 e.v.

15 J.M. Smits, Het failliet van de Savigny'se systematiek: dwaling en wanprestatie, *Nederlands tijdschrift voor Rechtsfilosofie en Rechtstheorie* 26 (1997), p. 137-145.

16 Struiksma 2012, § 10.

17 Overigens worden rechtswetenschappelijke, taalkundige en nomenlogische theorieën in kringen van rechtswetenschappelijke onderzoekers vaak gecombineerd onder de noemer 'wetgevingsleer'. Voor een hedendaags handboek verwijs ik naar S.E. Zijlstra (red.), *Wetgeven*, Deventer: Kluwer juridisch 2012. Voor onder meer een analyse van de problemen die er zijn bij het onderzoek naar de werking van regelgeving en een overzicht van publicaties op het terrein van wetgevingsleer leze men G.J. Veerman en R. Mulder, *Wetgeving met beleid*, Den Haag: Boom Juridische uitgeverij 2010.

op eerder verricht onderzoek en tot een verdere detaillering komen enzovoort. Om het beknopt samen te vatten: de onderzoeksvraag kan beperkt blijven wat betreft omvang en/of diepgang. Voorwaarde om deze artikelen serieus te nemen (naast andere) is dat steeds wordt aangegeven op welke wijze de bijdrage past in het wetenschappelijk debat.

Voor een annotatie geldt een nog sterkere beperking wat betreft omvang en diepgang van de onderzoeksvraag. Overigens laten de tot nu toe in de AB verschenen wetenschappelijke annotaties zich heel goed vergelijken met artikelen. In die noten wordt niet zozeer commentaar geleverd op de bijbehorende uitspraak, maar vormt die meer een aanleiding om een bijdrage aan theorievorming te leveren.

7. De eisen die aan wetenschappelijke publicaties worden gesteld

Op basis van het voorgaande zijn de volgende eisen geformuleerd en in het redactiestatuut verwerkt.

Allereerst moet met een publicatie of annotatie een bijdrage aan theorievorming worden geleverd of een theorie worden toegepast ten aanzien van de bijzondere rechtsgebieden waaraan in het tijdschrift aandacht wordt besteed.

Vervolgens moet bij de structuur van de publicatie de volgende indeling worden gevolgd.

1. De reden voor het onderzoek Beschrijving van het theoretische probleem dan wel het probleem dat de toepassing van een theorie noodzakelijk maakt. Er wordt ingegaan op de relevantie van de oplossing van het probleem.
2. De onderzoeksvraag.
De formulering van de vraag hoe of wat de oplossing van het gestelde probleem is. Zo nodig wordt de onderzoeksvraag opgesplitst in deelvragen.
3. De onderzoeksopzet
Het afleggen van verantwoording over de methoden, de gegevensverzameling en de gebruikte literatuur en overige bronnen. Het geheel culmineert in een beschrijving van de structuur van het onderzoeksverslag.
4. Het onderzoek
Het onderzoek vindt plaats in de vorm van een analyse en interpretatie van de gegevensverzameling, in het licht van de literatuur en de overige bronnen.
5. De beantwoording van de onderzoeksvraag

Voor annotaties geldt dat de beschrijving van de onderzoeksopzet achterwege kan blijven, omdat deze voor de hand ligt. Verder hoeven de verschillende onderdelen niet strikt gescheiden te worden weergegeven, als ze functioneel maar wel herkenbaar zijn. Ook hoeft geen verantwoording afgelegd te worden over de gebruikte methode, omdat deze in een noot gegeven is. Hetzelfde geldt voor de gegevensverzameling en de verzameling van literatuur en de overige bronnen.

8. Beoordelingscriteria

De beoordelingscriteria sluiten aan bij de in par. 7 geformuleerde eisen en zijn gegoten in tien vragen. Het antwoord op de eerste vraag is het belangrijkste, want als dit negatief is, dan wordt de aangeboden publicatie of noot niet als wetenschappelijk beschouwd. Deze kunnen natuurlijk wel worden geplaatst, maar dan als vakpublicatie of niet-wetenschappelijke noot. Ook deze moeten voldoen aan plaatsbaarheidscriteria, maar deze hebben een minder streng karakter dan die welke voor wetenschappelijke bijdragen gelden.

1. Is de doelstelling een bijdrage te leveren aan theorievorming of de toepassing van theorie?
2. Is de reden voor het onderzoek duidelijk omschreven?
3. Is de onderzoeksvraag helder geformuleerd?
4. Is (zijn) de gekozen methode(n) geschikt om de onderzoeksvraag te beantwoorden?
5. Is de gegevensverzameling volledig in het licht van de onderzoeksvraag?
6. Is de verzameling van literatuur en overige bronnen volledig in het licht van de onderzoeksvraag?
7. Is de analyse van de gegevensverzameling juist en de interpretatie plausibel?
8. Zijn de literatuur en de overige bronnen juist weergegeven, inclusief argumenten pro en contra?
9. Is de analyse logisch gestructureerd en goed te volgen?
10. Wordt de onderzoeksvraag juist beantwoord en is dit antwoord gebaseerd op het onderzoek?

Bij de beoordeling van wetenschappelijke annotaties worden deze criteria ook toegepast, met dien verstande dat de criteria 4, 5 en 6 buiten beschouwing blijven.